

Haring VS Hamlet

De Nederlandse actrice Abke Haring werkt al jaren in Vlaanderen en heeft er haar naam gevestigd. Nu speelt ze eindelijk in Nederland, in een prestigieuze hoofdrol: Hamlet. Een man, ja.

Door **Vincent Kouters** Foto's **Ivo van der Bent**

Abke Haring is niet snel bang. De actrice is vanaf volgende week te zien in *Hamlet vs Hamlet*, een coproductie van het Antwerpse Toneelhuis en Toneelgroep Amsterdam. Ze speelt de hoofdrol, haar grootste tot nu toe. En dan ook nog in dat stuk. En dan ook nog een mannenrol. Er zijn actrices om minder zenuwachtig geworden.

Abke Haring (35) blijft er rustig onder, vertelt ze tussen repetities door. 'Ik ben geen 22 meer. Dan was zo'n enorme rol onwerkelijk geweest. Nu denk ik: komt wel goed.'

Shakespeare's *Hamlet* spelen, dat is de droom van iedere acteur. De adolescent, het jongetje dat op het punt staat een man te worden; de twijfelaar ook, die verlamt op het moment dat hij zijn vaders moordenaar moet doden. Hamlet, voor wie zijn of niet zijn de vraag is, en altijd zal blijven. Er is geen rol met meer prestige te vinden in het toneelrepertoire en die rol is voor een man.

De Vlaamse schrijver en toneelbewerker Tom Lanoye dacht daar anders over. De Hamlet in zijn bewerking moest en zou worden gespeeld door een vrouw. Hij wist ook al gelijk door welke. Abke Haring kreeg het verzoek te horen tijdens een etentje.

'Tom en ik hebben een goede vriendschap, soms gaan we uit eten. Toen vroeg hij opeens: 'Vind je het goed als ik eens een mannenrol voor jou schrijf?' Prima, zei ik nietsvermoedend. Pas daarna zei hij dat hij *Hamlet* in gedachten had en dat Guy Cassiers het wilde regisseren. Jezus,

toen ik dat hoorde... Dat was zo gaaf.' **Abke Haring werkt al tien jaar** in België, ze is er een fenomeen. Lanoye is fan. Hij was onder de indruk van haar in enkele van zijn stukken voor het Toneelhuis, zoals *Atropa*, *Mefisto for ever* en *Bloed en Rozen*, het lied van *Jeanne en Gilles*. In dat laatste speelde ze Jeanne d'Arc, een rol waarvoor ze haar haar moest afknippen. Lanoye herkende toen al zijn toekomstige Hamlet.

Voor zijn bewerking was Lanoye op zoek naar een Hamlet die niet uitgesproken mannelijk of vrouwelijk was. Hij wilde een blanco mens tonen, iemand die zich nog niet helemaal heeft gevormd. Het moest een frêle verschijning worden, vrouw noch man, die de identiteitscrisis en besluiteloosheid van Hamlet aanschouwelijk zou kunnen maken. 'Abkes androgynie' was voor hem de sleutel tot zijn interpretatie van het stuk.

Haring schudt met haar hoofd als het woord 'androgynie' valt. 'Ik heb mezelf nooit androgyn gevonden. Tom is daar veel meer mee bezig dan ik. Ik heb lang geweigerd om voor *Jeanne d'Arc* mijn haar af te knippen. Vlak voor



de premie heb ik het toch toch gedaan, omdat Tom het zo graag wilde. Maar het was raar. Met lang haar ben ik gewoon een meisje met lang haar. Toen het kort was, zag ik er ineens stoer uit.'

Voor Haring, in haar gedrag en houding toch al geen meisjesachtig persoon, was het wennen. 'Dan stond ik in de sportschool en dan wist ik dat al die vrouwen daar dachten: die is vast lesbisch. Niet dus.'

Hamlet is in Harings optiek bovenal jong en gretig en benieuwd naar wat er om hem heen gebeurt. Alle intriges en machts spelletjes, Hamlet staat er als zoon van de koning middenin en het overkomt hem allemaal maar. 'Er wordt naar hem gekeken, door alle personages om hem heen. Die blikken die allemaal op hem zijn gericht, daar is hij uiteindelijk niet tegen opgewassen. Hij is te jong.'

Die achterdocht, het bewustzijn dat je altijd en overal wordt bekeken en de groeiende angst en isolatie die dat bij Hamlet bewerkstelligt, is het leidende thema in deze bewerking. Telkens als twee personages een dialoog voeren, staat ergens een derde achter een scherm of gordijn af te luisteren. Er zijn ook, zoals het Cassiers betaamt, camera's op het toneel, die de acteurs begluren en die de verstikkende afwezigheid van privacy alleen maar vergroten. De voorstelling verwijst daarmee naar huidige af luisterschandalen en de discussie over privacy.

Abke Haring werd geboren in De Bilt, tien jaar na haar broer, de filosoof Bas Haring. Ze keek graag naar *De drie dikke dames* van *Villa Achterwerk*. Dat acteren leek haar ook wel wat. Ze liep als tiener weg van school en ging naar Amsterdam. 'Daar hoopte ik het te maken.' Ze werkte in restaurants, tot dat een vriend haar meenam naar een monoloog van Ramsey Nasr. Haring was onder de indruk, dát wilde ze ook kunnen. Ze ging studeren aan dezelfde toneelschool als Nasr: de Studio Herman Teirlinck in Antwerpen. 'Die opleiding was echt supervaag. Ik deed auditie voor de acteeropleiding, maar kwam om mysterieuze redenen terecht op de afdeling kleinkunst.'

Daar leerde ze naast acteren ook haar eigen voorstellingen maken. Na haar afstuderen werd ze meteen omarmd door het Antwerpse Toneelhuis, dat in haar een bijzondere speler en een eigenzinnige theatermaker zag. Daar schreef en regisseerde ze intussen zeven heel eigen voorstellingen, zoals *Hout* en onlangs *Trainer*, ook wel als 'triptheater' omschreven, en speelde ze in voorstellingen van onder anderen Cassiers.

Ze voelt zich geen actrice, maar een kunstenaar. 'Kunst maken staat voor mij op de eerste plaats. En theater is de mooiste kunstvorm. Vrienden van mij houden van dingen als locatie-theater. Ik niet. Ik heb echt een voorliefde voor die zwarte doos in de schouwburg. De lampen aan, iedereen stil en zich bewust van de ouder-

wetse codes, dan leef ik op.'

Met deze hoofdrol als Hamlet krijgt ze opeens meer aandacht dan ze gewend is. Dat komt mede doordat ze voor het eerst bij een Nederlandse groep speelt. 'Ik ben, net als de Vlamingen, gewend te zeggen: het is maar toneel, hè. Hier is dat anders. Ik werd ook zelden geïnterviewd. Laatst hing opeens *De Wereld Draait Door* aan de lijn, ze vroegen: hoe voelt dat nou om door te breken? Daar moest ik erg om lachen.'

Ter voorbereiding op de rol heeft Haring zich een week opgesloten op een kamer in New York om haar tekst te leren. Het tekent haar gedrevenheid. Hoe relativerend ze ook is, haar werk neemt ze bloedserieus.

Ze heeft geen oude Hamlets bekeken. Ze heeft wel ooit per ongeluk de verfilming gezien met Mel Gibson in de titelrol. 'Daar heb ik nog last van. De laatste tijd duikt die vent steeds weer op in mijn hoofd.'

Mel Gibson is in die film een stoere Hamlet. Hij heeft een baardje en kijkt erg vaak erg boos. Haring: 'Hij speelt heel overdreven een bepaald soort man. Heel vervelend. Ik speel helemaal geen man. Ook geen vrouw trouwens. Ik speel niks. Ja, Hamlet.' Hamlet vs Hamlet, tekst Tom Lanoye, regie Guy Cassiers. Première 19/3 in Stadsschouwburg, Amsterdam. Tournee t/m 13/6. tga.nl

☆ MOMPELEND, MET MODDER OF KLASSIEK

Vijf bijzondere *Hamlets* volgens theaterredacteur Hein Janssen:

Het Publiektheater regie Gerardjan Rijnders (1986)

De kostuums van Rien Bekkers waren zo zwaar en groot dat ze de spelers bewust belemmerden in hun bewegingsvrijheid. Rijnders liet zijn Hamlet spelen op houten planken, zoals in Shakespeare's tijd gebruikelijk was. Door die lege ruimte en overdadige kostuums had deze regie iets cerebraals. De jonge Pierre Bokma was een stuurse, tegendraadse, soms mompelende Hamlet: 'Ik vroeg mij af wat er zo heilig aan is. Iedereen kijkt altijd naar de manier waarop een acteur Hamlets twijfel toont en zijn onderliggende lagen blootlegt. Maar er is toch ook een verhaal? Gaandeweg merkte ik dat het dramaturgisch eigenlijk van rare flarden aan elkaar hangt. Toch is het een geweldig stuk, maar ik ben er niet achter gekomen waar 'm dat in zit.'

De Trust

regie Theu Boermans (1997)

Jacob Derwig als Hamlet en Halina Reijn als Ofelia – het zouden memorabele vertolkingen worden. Mede door de eigenzinnige regie van Theu Boermans. Het Deense slot van Elsinore werd bij De Trust een presidentieel paleis, bewaakt door veiligheidsagenten. Een modern machtscentrum, conferentieoord en crematorium tegelijk. *Hamlet* werd flink gemoderniseerd maar met behoud van de poëzie. Het accent lag op de tegenstelling oud-jong en ouders-kind; de generatiekloof was meer van belang dan de verrotting binnen het machtsbolwerk.

Schaubühne am Lehniner Platz regie Thomas Ostermeier (2008)

Een Hamlet in de modder, met veel slapstick en met scènes op een begraafplaats waarin met veel geklungel een doodskist maar niet wilde zakken. De Duitse theatermaker Thomas Ostermeier durfde het aan, met steracteur Lars Eidinger in de titelrol. Smijten met modder, mannen die in kuilen vallen, struikelende figuren. De toeschouwers kwamen ogen tekort, zo heftig en snel was deze theatertrip die de Schaubühne van *Hamlet* had gemaakt.

Thalia Theater Hamburg regie Luk Perceval (2010)

Zoals vaker in de regies van de Vlaamse regisseur Luk Perceval overheersten in zijn *Hamlet* duisternis en kaalslag. In deze rigoureuze bewerking haalde Perceval het zwartste en somberste in de mens naar boven. Het stuk werd binnenstebuiten gekeerd, uitgebeend en herschreven. Pas in de dood kan de mens terugzien op zijn daden, of het nalaten daarvan – dat was de strekking. Belangrijkste ingreep: Hamlet werd door twee acteurs gespeeld, als een soort Siamese tweeling die aan elkaar zat vastgeklonken.

Shakespeare Theater Dieve regie Jack Nieborg (2011)

Dat ook amateurtoneelspelers mooie dingen met dit overvolle toneelstuk doen, werd bewezen in Diever, het Drentse dorp waar jaarlijks een Shakespeare-stuk wordt opgevoerd. Wil je *Hamlet* zien in zijn oorspronkelijkste vorm, dan moet je in Diever zijn. De titelrol werd gespeeld door Anne Peter van Muijen, zeker niet de jongste meer, maar door een superieure tekstbehandeling werd hij een majestueuze prins, met de juiste mix van bravoure en koppigheid. Een recalitrante, verbaal begaafde filosoof, zoals Shakespeare hem ooit bedacht moet hebben.

En we noemen haar Hamlet

Een vrouw als Hamlet – het is niet nieuw. Sterker nog: in de eerste, echte verfilming van Shakespeare's toneelstuk speelde de legendarische Franse actrice Sarah Bernhardt de titelrol. Volgens bewerker Tom Lanoye ging het daarbij om een 'commercieel-artistieke gimmick' – 'Komt dat zien! Sarah Bernhardt speelt Hamlet!'

Ook Asta Nielsen, een grote ster van de stomme film, speelde Hamlet maar dan in onversneden travestie. Gebaseerd op een studie die beweerde dat de historische Hamlet eigenlijk een prinses was, daarom niet op de troon mocht komen en daar vervolgens gek van werd. Lanoye: 'Uiteraard kreeg Asta/Hamlet in de filmversie een regelrechte affaire met Horatio, inclusief de langoureuze blikken en de smachtende pruilmond waardoor La Nielsen zo beroemd werd. Tot in de gedichten van Paul van Ostaijen toe.'

**'Ik speel helemaal geen
man. Ook geen vrouw
trouwens. Ik speel niks.
Ja, Hamlet'**



Tom Lanoye en ik hebben een goede vriendschap. Toen vroeg hij opeens: 'Vind je het goed als ik eens een mannenrol voor jou schrijf?'